

Jankó F., Fábrián A., Hardi T. (szerk.) (2017): Burgenland (Nemzetstratégiai Kutatóintézet, Budapest, 551 o.)

SZABÓ PÁL

SZABÓ Pál: docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Regionális Tudományi Tanszék; 1117 Budapest Pázmány P. sétány 1/c.; szpkact@caesar.elte.hu; <https://orcid.org/0000-0002-2140-2223>

Pál SZABÓ: associate professor, Department of Regional Science, Eötvös Loránd University; Pázmány P. sétány 1/c., H-1117 Budapest, Hungary; szpkact@caesar.elte.hu; <https://orcid.org/0000-0002-2140-2223>

Egy kötet, 551 oldal, három szerkesztő, két lektor, harmincegy szerző – egy tartomány, 4000 km², 171 település, 290 ezer lakos. Úgy gondolom, aligha van olyan külhoni térség, amelyről – az előbbi adatok nagyságát, arányait tekintve – ilyen terjedelmes magyar nyelvű munka született volna az elmúlt időszakban. De miért is jöhetett létre ez a tanulmánykötet? Egyszerű a válasz: Burgenland egy izgalmas történelmű, Bécs-közeli, kicsiny osztrák tartomány, amely Magyarország számára sok szempontból fontos szomszéd, és amelyet több diszciplína felől érdemes kutatni, elemezni, így tárgya volt és lesz számos, hazánkban megjelenő regionális munkának (is).

Jankó Ferenc, Fábrián Attila és Hardi Tamás szerkesztette e Burgenland-kötetet, amely a Horváth Gyula kezdeményezésére elindult A Kárpát-medence régiói sorozat 14. darabja. A munka hiánypótló, mivel tudományos alapossággal, átfogóan mutatja be a tartományt, a történeti-területi helyzettől az átalakuló természeti környezeten át a változó társadalmi, gazdasági jellemzőkig, így már nem csak területfejlesztési koncepció, lexikonszócikk vagy turisztikai útikönyv ad számunkra ilyen rendszerben területi információkat a térségről. Sajnálatos, hogy a könyv nem lesz megtalálható a könyvesboltokban. (A könyv megjelenésének támogatási formája miatt nem kerülhet kereskedelmi forgalomba, de interneten elérhető: <http://hdl.handle.net/11155/1469>.)

A lektorok, Szirmai Viktória és Rechnitzer János már a könyv előszavában olyan elemeket emelnek ki, amelyek e térség fontosságát és így a mű jelentőségét támasztják alá, közte a sokáig meghatározó átmeneti, illetve határjellegű Nyugat és Kelet között, valamint hogy más történelmi helyzetben Burgenland fejlődési útját járhatta volna be a Nyugat-Dunántúl is. A kötet specialitása és erőssége terjedelmes bevezetője, Burgenland a történelmi, földrajzi és kutatási térben címmel, amelyben Jankó Ferenc és Tóth Imre – a regionális földrajzban

alapvető név és határok alakulásának taglalásán, valamint a térség sajátosságainak és az ebből eredő fő kutatási kérdések leírásán túl – részletesen bemutatja a tanulmánykötet fejezeteit, mintegy öt oldalban. Ezt felesleges lenne megismételni, de érdemes idéznünk a Burgenland-képünk részről, hiszen ennél többet, jobbat röviden nem is lehet írni a kötet összefoglalásaként:

„A kötetet végigolvasva az Olvasó számára a Burgenland-kép jóval gazdagabbá formálódhat: megjelenik számunkra az elszakított Nyugat-Magyarország, a Sopron elvesztésével megcsonkított, életképtelen tartomány, a Vasfüggöny árnyékában tengődő rurális, város-, értelmiség- és történeti identitáshiányos határvidék, az osztrák Alpokalja, az elő-alpi vidék, az osztrák pusztá, a világörökség tája. Megismerhetjük a magas környezetminőségű, ám környezeti konfliktusokat nem nélkülöző tartományt, amely nagy lépéseket tesz az energiaautonómia felé: Burgenland, a megújuló energiák földje. Az a tartomány, amely Bécs és Grác vonásában az ingázók tartományává vált: a lakosság nagy része ingázik munkahelyére, mint ahogy magyarok tömegei is ezt teszik a határon túlról. A vidéki és főképp a déli tartományrészeket az előregedés sújtja, miközben az északi rész az osztrák főváros városrégiójába épül be. Burgenland letért arról a fejlődési útról, amelyet a Kárpát-medence többi utódállama bejárt; Burgenland mintarégióvá vált hazánk és Nyugat-Magyarország számára, egy új modellt valósított meg, az osztrák tartományi modernizáció, a politikai stabilitás, a tartományi gazdaság- és identitásépítés modelljét. Burgenland az a tartomány, ahol a veszélyeztetett, ősi nyelvjárású horvát kisebbség ténylegesen összeforrasztja a határ két oldalát, ahol a magyar autochton kisebbség új bevándorlókkal küzd a megmaradásért, ahol a magyar örökséget az alpinizálódás folyamata fedi el. Burgenland Magyarország számára az osztrák professzionális legközelebbi térsége, ahol már-már túl rendezett a településkép, ahol a mezőgazdaság és az ipar modern ágazatnak számít, ahol működik a közlekedés (és télen el van takarítva a hó). Mondhatjuk talán végül, hogy a burgenlandi osztrák a legközelebbi sógor, aki a közös történelem és a sokszor átfedésben lévő jelen okán tanuló- és együttműködő-partner, ám versenytárs, konkurencia is mindennapi dolgainkban.” (Jankó, Tóth 2017, 26.)

Ami ezek után marad, a kötet tartalmának más szempontok szerinti értékelése. Minden, ami eszünkbe jut e térségről, gyakorlatilag megtalálható e kötetben egy-egy tanulmány (vagy fejezet) formájában, így szinte biztos, ha valaki Magyarországon társadalomtudományi témában közelít Burgenlandhoz, megtalálja és felhasználja majd e munkát. A kötet struktúrája követi a klasszikus regionális földrajzi szemléletet, de – ahogy a szerkesztők is kiemelik – vannak hangsúlyeltolódások. Ez leginkább a terjedelmesebb történeti részeket jelenti, amelyek információi nélkül – a szerzők szerint – a tartomány jelene nem igazán érthető meg. Fontos elem a természeti, környezeti blokk is, mindazonáltal a legnagyobb részt a tartomány társadalmi, gazdasági, térszerkezeti jellemzőiről és a szomszédsági kapcsolatokról szóló fejezetek teszik ki. Ami szembeötlő ezen túl, hogy pár évtizede még főként a tényeket felsorakoztató, erősen leíró jelle-

gű munka született volna valószínűleg e témában, de ez a kötet már tükrözi azt a szemléletet, hogy tovább kell lépni az ilyen megközelítésen, sőt még a valamivel modernebb összehasonlításokon is. A környezeti, társadalmi, gazdasági jellemzőkre, problémákra, kihívásokra adott társadalmi válaszoknak, terveknek, a fejlesztéspolitikának is hangsúlyosan kell szerepelnie egy korszerű társadalomföldrajzi kötetben. A regionális politikai rész mindezt komplexen mutatja be, míg az egyes „ágazati” részeknél különböző szakpolitikai elemek jelennek meg, bár az egyes fejezetek – terjedelmüket és hangsúlyaikat illetően – eltérnek egymástól ezen a téren.

Mindezek miatt Burgenland minta lehet a területfejlesztők, vidékfejlesztők számára: több fejezet foglalkozik azzal a ténnyel, hogy Ausztria európai uniós csatlakozásakor e tartomány viszonylag fejletlen régióknak számított, de napjainkra közepesen fejlett régióvá vált az EU-ban (például az egy főre jutó GDP-je (PPS) az EU-átlag 90%-át éri el), és egyes fejezetekben feltárulnak ennek okai is. Mint fejlett vidék, sok szempontból példaértékű Burgenland. Mindemellett Ausztriában még mindig fejletlen régió és pár éve az EU-hoz viszonyított relatív fejlettsége sem változik, de nehéz is kitörni, ha nincs a tartományban a posztindusztriális korszak gazdasági húzóerejét jelentő nagyváros: a legnagyobb település a 14 ezer fős – igaz, jelentős fejlődésen átment – Eisenstadt (Kismarton).

Érdeemes megfigyelni módszertani szempontból, hogy a tanulmányokban – a számos szerző többféle szemléletéből és az adott témától függően – az összehasonlító területi elemzések viszonyítási pontjai el-eltérnek: van, ahol az időbeliség (történeti fejlődés), máshol az Ausztrián belüli pozicionálás, míg megint máshol a szomszédos Nyugat-Dunántúllal való összevetés a fontosabb. Jellemző még, hogy a kötet társadalomtudományi részei alapvetően a szakirodalomra és a különböző forrásokból (például intézményektől) összegyűjtött, esetenként saját felmérésekből származó statisztikai adatokra épülnek, a valamivel „puhább” megközelítés csak szórványosan bukkan fel. Az alapos szerkesztői munkát dicséri, hogy bár egyes tényezők (ugyanazon jelenségről adatok, leírások stb.) több tanulmányban is megjelennek, ám a fejezetek összefűzése során ezek összhangba kerültek, és a kapcsolódó részekre előre- és hátrautalásokat találunk. A kötet jellegéből és a tartomány méretéből adódóan a számos diagram és térkép mellett – amelyek között néhány sajnos nehezen értelmezhető fekete-fehérben – esetleg több fénykép gazdagíthatta volna a munkát. Ennek révén az egyes tanulmányokban részletesebben is leírt helyek egyedisége nagyobb teret és jobb vizualitást kapott volna. A kötet végén található magyar-osztrák helynévmutató és a terjedelmes, de egységes irodalomjegyzék szintén a szerkesztők jó munkáját jelzi, és sokat segít a téma iránt érdeklődőknek. Összességében e munka egyfajta keresztmetszeti képet ad a mai hazai klasszikus területi elemzések gyakorlatáról, így a tartalmi részen túl módszertani mintaként is felhasználható, például az oktatásban.

Végezetül még egy szubjektív megjegyzés. Rajtunk, oktatókon, területi kutatókon is múlik, hogy a földrajzi térségeket, településeket a következő ge-

nerációkkal megismertessük, megszerettessük, és e kötet is segíthet abban, hogy a figyelmet jobban átereljük a virtuális terekről a földrajzi terekre. Optimista egyetemi oktatóként remélem, hogy ennek révén a középiskolai történelmi és földrajzi tudásanyag részeként is szereplő Burgenlandot talán nem Németországhoz sorolják majd egyes hallgatók, sőt, a „nem tudom, hol van Börgerland” mondatot sem halljuk többé. Összességében tehát csak üdvözölni lehet a munka megjelenését, és reméljük, készülnek még hasonló szemléletű tudományos könyvek.

Irodalom

Jankó F., Tóth I. (2017): Bevezetés – Burgenland a történelmi, földrajzi és kutatási térben. In: Jankó F., Fábián A., Hardi T. (szerk.): *Burgenland*. Nemzetstratégiai Kutatóintézet, Budapest, 11–26. (A Kárpát-medence régiói; 14.)